

5. Quellen- und Literaturverzeichnis

5.1 Ungedruckte Quellen

Rechenschaftsbericht 1553, Landskapshandlingar, Västerbottens Landskapshandlingar, Västerbottens handlingar 1539–1630, Torneå lappmark, 1553:2, Riksarkivet (RA).

Rechenschaftsbericht 1554, Landskapshandlingar, Västerbottens Landskapshandlingar, Västerbottens handlingar 1539–1630, Piteå lappmark, 1554:12, Riksarkivet (RA).

Rechenschaftsbericht 1554, Landskapshandlingar, Norrlands Landskapshandlingar, Norrlands Lappmarker 1554–1620, Torneå och Kemi lappmarker, 1554, Riksarkivet (RA).

Rechenschaftsbericht 1554, Landskapshandlingar, Norrlands Landskapshandlingar, Norrlands Lappmarker 1554–1620, Angermanna och Umeå lappmarker, 1555, Riksarkivet (RA).

Rechenschaftsbericht 1557, Landskapshandlingar, Norrlands Landskapshandlingar, Norrlands Lappmarker 1554–1620, Piteå lappmark, 1557, Riksarkivet (RA).

Rechenschaftsbericht 1557, Landskapshandlingar, Norrlands Landskapshandlingar, Norrlands Lappmarker 1554–1620, Angermanna och Umeå lappmarker, 1557, Riksarkivet (RA).

Rechenschaftsbericht 1558, Landskapshandlingar, Norrlands Landskapshandlingar, Norrlands Lappmarker 1554–1620, Angermanna och Umeå lappmarker, 1558, Riksarkivet (RA).

Rechenschaftsbericht 1583, Landskapshandlingar, Norrlands Landskapshandlingar, Norrlands Lappmarker 1554–1620, Angermanna och Umeå lappmarker, 1583, Riksarkivet (RA).

Lappernes Saak emot Reinhold Steger, 1615, Liber causarum Vol. 6, nr. 4, Svea hovrätts arkiv 1614–1989, Riksarkivet (RA).

- Landshövding Gotthard Strijk till K. M:t, O6.04.1691, Landshövdingarnas skrivelser till K. M:t, Västerbottens län, 1693, vol. 3, Riksarkivet (RA).
- Luleå häradsrätt, 22. Januar 1656, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västerbottens län, Luleå 1656, Riksarkivet (RA).
- Härnosand landsting, 30. Januar 1656, Svea hovrätt 1614–1989, Lagmännens renoverade domböcker, Västernorrlands län, Härnosand 1656, Riksarkivet (RA).
- Arjeplog häradsrätt, 7. Februar 1656, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västerbottens län, Arjeplog 1656, Riksarkivet (RA).
- Ramsele häradsrätt, 7. März 1656, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västernorrlands län, Ramsele 1656, Riksarkivet (RA).
- Arjeplog häradsrätt, 3. Februar 1658, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västerbottens län, Arjeplog 1658, Riksarkivet (RA).
- Arvidsjaur häradsrätt, 27. Januar 1663, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västerbottens län, Arvidsjaur 1663, Riksarkivet (RA).
- Arjeplog häradsrätt, 10. Februar 1665, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västerbottens län, Arjeplog 1665, Riksarkivet (RA).
- Enontekis häradsrätt, 8. Februar 1666, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västerbottens län, Enontekis 1666, Riksarkivet (RA).
- Arvidsjaur häradsrätt, 15. Februar 1676, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västerbottens län, Arvidsjaur 1676, Riksarkivet (RA).
- Åsele häradsrätt, 2. Januar 1684, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västerbottens län, Åsele 1684, Riksarkivet (RA).
- Jokkmokk häradsrätt, 18. Januar 1676, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västerbottens län, Jokkmokk 1676, Riksarkivet (RA).
- Jokkmokk häradsrätt, 28.-31. Januar 1689, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västerbottens län, Jokkmokk 1689, Riksarkivet (RA).
- Enontekis häradsrätt, 7. Februar 1690, Svea hovrätt 1614–1989, Häradsrätters renoverade domböcker, Västerbottens län, Riksarkivet (RA).

5.2 Gedruckte Quellen und Quellensammlungen

- Isak Fellman (Hg.), *Handlingar och uppsatser angående Finska Lappmarken och Lapparne*, Band I-IV, Helsinki 1910–1915.
- Friedensvertrag von Teusina, 18. Mai 1595, gedruckt in: Olof Rydberg/Carl Hallendorf, *Sverges traktater med främmande magter. Jemte andra dit hörande handlingar, 1572–1632*, Del 5:I, Stockholm 1903, S. 78–83.
- Johan Graan, *Memorial till Kungl. Maj:t om nybyggen och ecclesiastik-verket i Lappmarken*, 1673, gedruckt in: Tomas Cramér (Hg.), *Samernas vita bok IV:II, Dokument rörande Vasaarvet och arvet från kodicillen 1751 och Svea hovrätts universal 1752*, Stockholm 1979, S. 322–339.
- Handlingar rörande Skandinaviens historia*, utgiven af Kungliga Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia, Del 39, Stockholm 1858.
- Dag A. Larsen/Kåre Rauø (Hg.), *Dombok Torneå Lappmark, Jukkasjärvi og Enontekis Tinglag, 1639–1699*, Lenvik Bygdemuseum 1997.
- Dag A. Larsen/Kåre Rauø (Hg.), *Jorde och uppbördsbok for Torneå Lappmark, 1638–1715*, Lenvik Bygdemuseum 1999.
- Dag A. Larsen/Kåre Rauø (Hg.), *Jorde och uppbördsbok för Torneå Lappmark, 1716–1752*, Lenvik Bygdemuseum 1999.
- Olaus Magnus, *Historia de gentibus septentrionalibus*, Rom 1555.
- Olaus Magnus, *Historia om de nordiska folken*, Buch I:4., Stockholm 1976.
- Emil Poinant (Hg.), *Samling af författningar angående de s.k. Lappmarksfriheterna*, Stockholm 1972.
- Johannes Schefferus, *Lapponia, id est, regionis Lapponum et gentis nova et verrissima descriptio...*, Frankfurt a.M. 1673.
- Carl Johan Schlyter (Hg.), *Samling af Sweriges Gamle Lagar, Tolfte Bandet: Konung Christoffers landslag, Jordabalken*, Lund 1869.
- Johan Schmedeman (Hg.), *Kongl. Stadgar, förordningar, bref och resolutioner ... Band 1*, Stockholm 1706.
- Anders Anton Stiernman (Hg.), *Samling utaf kongl. Bref, stadgar och förordningar etc. angående Sweriges rikets commerce, politie och oeconomie uti gemen...*, 6 Bände, Stockholm 1747–1775, Band 2.
- Jakob Ziegler, *Quae Intus Continentur Syria, Palestina, Arabia, Aegyptus, Schondia, Holmia, Regionum Superiorum (= Schondia)*, gedruckt in: Hans Hildebrand, *Ett geografiskt arbete öfver Skandinavien från år 1532*, *Skrifter utgifna af Svenska sällskapet för antropologi och geografi. B: Geografiska sektionens tidskrift I:2*, Stockholm 1878–1880.

5.3 Literatur

- Johan Almqvist, *Den civila lokalförvaltningen i Sverige 1523–1630, med särskilt hänsyn till den kamerala indelningen*, Stockholm 1919.
- Nils Arell, *Rennomadismen i Torne Lappmark. Markanvändning under kolonisationsepoken i fr. a. Enontekis socken, Umeå 1977.*
- Björn Asker, *I konungens stad och ställe: Länsstyrelser i arbete, 1635–1735*, Uppsala 2004 sowie Ders., *Hur riket styrdes: Förvaltning, politik och arkiv: 1520–1920*, Stockholm 2009.
- Kenneth Awebro, *Luleå Silververk. Ett norrländsk silververks historia*, Luleå 1983.
- Kenneth Awebro, *Var samerna en maktlos grupp på 1600-talet?*, in: Kenneth Awebro (Hg.), *Kring Alkavare lappkapell*, Stockholm 1988, S. 14–29.
- Einar Axelsson, *Samerna och statsmakten. Vardagligt motstånd och kulturell hybriditet i Torne lappmark under perioden 1639–1732*, Umeå 2015.
- Elena Balzamo, *The Geopolitical Laplander. From Olaus Magnus to Johannes Schefferus*, in: *Journal of Northern Studies* 8:2 (2014), S. 29–43.
- Göran Bäärnhielm, *I Norrland hava vi ett Indien. Gruvdrift och kolonisation i Lappmarken under 1600-talet*, Stockholm 1976.
- Andreas Becker, *Fremde Bettler oder Landeskinde? Aushandlung von Gruppenzugehörigkeiten und Privilegien anhand von Sami in Mittelschweden*, in: Christina Brauner/Antje Flüchter (Hg.), *Recht und Diversität. Lokale Konstellationen und globale Perspektiven von der Frühen Neuzeit bis zur Gegenwart*, Bielefeld 2020, S. 119–152.
- Andreas Becker/Anna Dönecke/Antje Flüchter, *Von Nordeuropa nach Südindien: Vergleichspraktiken auf dem Feld des Rechts in frühneuzeitlichen Kontaktzonen*, (2020) *Praktiken des Vergleichens. Working Paper des SFB 1288; 7., Aktual. Version.*
- Andreas Becker, *Climate or Biology? Differences in the Description of the Sami Body in European Ethnographic Discourses*, in: Julian T. D. Gärtner/Malin S. Wilckens (Hg.), *Racializing Humankind. Interdisciplinary Perspectives on Practices of ›Race‹ and Racism*, Wien/Köln 2022, S. 71–90.
- Göran Behre/Lars-Olof Larsson/Eva Österberg, *Sveriges historia 1521–1809. Stormaktsdröm och småstatsrealiteter*, Stockholm 2003.
- Ingela Bergman/Lars-Erik Edlund, *Birkarlar and Sámi – inter-cultural contacts beyond state control: reconsidering the standing of external tradersmen (birkarlar) in medieval Sámi societies*, in: *Acta Borealia* 33:1 (2016), S. 50–82.

- Lars Björne, Om äganderättsbegreppet, in: Per Andersen/Pia Letto-Vanamo/Kjell Åke Modéer/Helle Vogt (Hg.), *Liber Amicorum Ditlev Tamm. Law, History and Culture*, S. 247–257.
- Peter Blickle, Introduction, in: Peter Blickle (Hg.), *Resistance, Representation and Community*, Oxford 1997, S. 1–4.
- Stefan Brakensiek, Herrschaftsvermittlung im alten Europa. Praktiken lokaler Justiz, Politik und Verwaltung im internationalen Vergleich. In: Stefan Brakensiek/Heide Wunder (Hg.), *Ergebene Diener ihrer Herren? Herrschaftsvermittlung im alten Europa*, Köln/Weimar/Wien 2005, S. 1–21.
- Stefan Brakensiek, Akzeptanzorientierte Herrschaft. Überlegungen zur politischen Kultur der Frühen Neuzeit, in: Helmut Neuhaus (Hg.), *Die Frühe Neuzeit als Epoche*, München 2009, S. 395–405.
- Stefan Brakensiek, Legitimation durch Verfahren? Visitationen, Supplikationen, Berichte und Enquêtes im frühmodernen Fürstenstaat, in: Barbara Stollberg-Rillinger/André Krischer (Hg.), *Herstellung und Darstellung von Entscheidungen. Verfahren, Verwalten und Verhandeln in der Vormoderne*, Berlin 2010, S. 363–377.
- Christina Brauner, Kompanien, Könige und caboceers. Interkulturelle Diplomatie an Gold- und Sklavenküste im 17. und 18. Jahrhundert, Köln/Berlin/Weimar 2015, S. 408–410.
- Arndt Brendecke, Imperium und Empirie. Funktionen des Wissens in der spanischen Kolonialherrschaft, Köln/Weimar/Wien 2009.
- Arndt Brendecke (Hg.), *Praktiken der Frühen Neuzeit. Akteure – Handlungen – Artefakte*, Köln 2015.
- Jane Burbank/Frederick Cooper, *Empires in World History. Power and the Politics of Difference*, Princeton 2010.
- Peter Burke, *Frontiers of the Monstrous: Perceiving National Characters in Early Modern Europe*, in: Laura Lunger Knoppers/Joan B. Landes (eds.), *Monstrous Bodies/Political Monstrosities in Early Modern Europe*, p. 25–39.
- Charlotta Busing, »Efter Sweriges laagz medtgiff och Nemndenes Jaa dömde jach« Lagreferenser i dombok, in: Harry Lönnroth (Hg.), *Domboken som filologiskt och historiskt forskningsobjekt*, Uppsala 2007, S. 9–23.
- Rolf Christoffersen, Svenska kyrkan och samiska trummor, in: Lindmark/Sundström, *Svenska kyrkan och samerna*, Band 2, S. 657–680.
- Ulrike Davy/Johannes Grave/Markus Hartner/Ralf Schneider/Willibald Steinmetz, Grundbegriffe für eine Theorie des Vergleichens. Ein Zwischenbericht. Working Paper des SFB 1288, No. 3.

- Heiko Droste, *Im Dienst der Krone. Schwedische Diplomaten im 17. Jahrhundert*, Berlin 2006.
- John Huxtable Elliott, *A Europe of Composite Monarchies*, in: *Past & Present* 137 (1992), S. 48–71.
- Matti Enbuske, *Lapland's Taxation as a Reflection of »Otherness« in the Swedish Realm in the 17th and 18th Centuries: Colonialism, or a Priority Right of the Sami People?*, in: Magdalena Naum/Fredrik Ekengren (Hg.), *Facing Otherness in Early Modern Sweden. Travel, Migration and Material Transformation 1500–1800*, Woodbridge 2018, S. 229–240.
- Nils Enewald, *Sverige och Finnmarken. Svensk finnmarkspolitik under äldre tid och den Svensk-Norska gränsläggningen 1751*, Lund 1920.
- Angelika Epple/Walter Erhart (Hg.), *Die Welt beobachten. Praktiken des Vergleichens*, Frankfurt a.M./New York 2015.
- Angelika Epple/Walter Erhart, *Die Welt beobachten – Praktiken des Vergleichens*. In: Epple/Erhart, *Die Welt beobachten*, S. 7–31.
- Angelika Epple, *Doing Comparisons. Ein praxeologischer Zugang zur Geschichte der Globalisierung/en*, in: Epple/Erhart, *Die Welt beobachten*, S. 161–202.
- Angelika Epple/Antje Flüchter/Thomas Müller, *Die Praktiken des Vergleichens: Modi und Formationen. Ein Bericht von unterwegs. Working Paper des SFB 1288, No. 6.*
- Angelika Epple/Walter Erhart, *Practices of Comparing. A New Research Agenda Between Typological and Historical Approaches*, in: Angelika Epple/Johannes Grave/Walter Erhart (Hg.), *Practices of Comparing. Towards a New Understanding of a Fundamental Human Practice*, Bielefeld 2020, S. 11–39.
- Anna Forssberg, *The Information State: War and Communication in Sweden during the 17th Century*, in: Elisabeth Wåghäll Nivre/Beate Schirmmacher/Claudia Egerer, *(Re-)Contextualizing Literary and Cultural History The Representation of the Past in Literary and Material Culture*, Stockholm 2013, S. 285–300.
- Thomas Finkenauer, Art. »Ersitzung«, in: *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte*, Band I, Spalte 1414–1416.
- Phobe Fjellström, *Företal*, in: Israel Ruong (Hg.), *Berättelser om samerna i 1600-talets Sverige*, Umeå 1983, V–XII.
- Antje Flüchter, *Structures on the Move. Appropriating Technologies of Governance in a Transcultural Encounter*. In: Antje Flüchter/Susan Richter (Hg.):

- Structures on the Move: Technologies of Governance in Transcultural Encounter, Berlin/Heidelberg 2012, S. 1–27.
- Antje Flüchter/Christina Brauner, Introduction: The Dimensions of Transcultural Statehood, in: Antje Flüchter/Christina Brauner (Hg.), The Dimensions of Transcultural Statehood, Sonderband Comparativ Leipzig 2015, S. 7–27.
- Antje Flüchter, Die Nairen der Malabarküste zwischen Adelsstand und Kriegerkaste. Praktiken des Vergleichens und die europäische Weltaneignung, in: Rafael Klöber/Manju Ludwig (Hg.), HerStory. Historical Scholarship between South Asia and Europe. Chapter 25. Heidelberg: CrossAsia E-Publishing 2018, S. 3–41.
- Pär Frohnert, Sverige/Schweden, in: Karl Härter/Jörg Zapnik/Pär Frohnert, Repertorium der Policyordnungen der Frühen Neuzeit. Bd. 12,1: Kungariket Sverige och hertigdömena Pommern och Mecklenburg = Königreich Schweden und Herzogtümer Pommern und Mecklenburg, Frankfurt a.M.: Klostermann 2017, S. 1–368.
- Gunlög Fur, Colonialism in the Margins. Cultural Encounters in New Sweden and Lapland (The Atlantic World, IX) Leiden 2006.
- Gunlög Fur, Colonialism and Swedish History: Unthinkable Connections?, in: Magdalena Naum/Jonas Nordin (Hg.), Scandinavian Colonialism and the Rise of Modernity. Small Time Agents in a Global Arena, New York 2013, 17–36.
- Gunlög Fur, Kolonisation och kuiturmöten under 1600- och 1700-talet, in: Lindmark/Sundström, *Svenska kyrkan och samerna*, Band 1, S. 241–281.
- Marian Füssel, Praxeologische Perspektiven in der Frühneuzeitforschung, in: Bredecke, *Praktiken*, S. 21–33.
- Jan Glete, War and the State in Early Modern Europe. Spain, the Dutch Republic and Sweden als Fiscal-Military States, 1500–1660, London 2002.
- Karin Granqvist, Samerna, staten och rätten i Torne Lappmark under 1600-talet. Makt, diskurs och representation, Umeå 2004.
- Maria Grundberg, Ceremoniernas makt: maktöverföring och genus i Vasatidens kungliga ceremonier, Lund 2005.
- Harald Gustafsson, The Conglomerate State: A Perspective on State Formation in Early Modern Europe, in: *Scandinavian Journal of History*, 23:3-4 (1998), S. 189–213.
- Gerhard Hafström, Den svenska fastighetsrättens historia, Lund 1970.
- Gerhard Hafström, Jordebok och äganderätt, in: Kjell Å. Modéer (Hg.), *Rätts-historiska studier, femte bandet*, Lund 1977, S. 68–101.

- Sten Hagberg, Ägande och nyttjande i ett jämförande perspektiv, in: Widgren, *Äganderätten*, S. 58–73.
- Hans-Rudolf Hagemann, Art. »Eigentum«, in: Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte, Band I, Spalte 1271–1285, S. 1–8, URL: <https://www.hrg-digital.de/HRG.eigentum>, Letzter Zugriff: 17.03.2021.
- Janne Haikari, The Bailiff: Between a Rock and a Hard Place (1600–1690)?, in: Karonen/Hakanen, *Personal Agency*, S. 165–192, S. 181–182.
- Mats Hallenberg, Kungen, fogdarna och riket. Lokalförvaltning och statsbyggande under tidig Vasatid, Stockholm 2001.
- Lars Ivar Hansen/Bjørnar Olsen, Samenes historia fram til 1750, Cappelen Akademisk Forlag, Oslo 2004.
- Lars Ivar Hansen, The Registers of the ›Sami tax‹ from 1600 to 1750 and Their Usefulness for Reconstructing Population Development and Settlement in Northern Nordland, Norway, in: Per Axelsson/Peter Sköld (Hg.), *Indigenous Peoples and Demography. The Complex Relation between Identity and Statistics*, New York/Oxford 2011, S. 135–148.
- Lars Ivar Hansen, Norwegian, Swedish and Russian ›tax lands‹ in the North, in: Imsen, *Taxes, tributes and tributary lands*, S. 295–330.
- Lars Ivar Hansen, Networks, Diversity and Mobility among the Northern Sámi in the 16th Century, in: Janni Saarikivi/Charlotte Damm (Hg.), *Networks, Interaction and Emerging Identities in Fennoscandia and Beyond*. Tromsø, Norway, October 13–16 2009, *Mémoires de la Société Finno-Ougrienne* 265, Helsinki 2012, S. 217–239.
- Lars Ivar Hansen, The Sámi, State Subjugation and Strategic Interaction. Individual mobility within multicultural networks, Oslo 2018.
- Matthias Hardt, Art. »Landesausbau«, in: Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte, Band III, Spalte 431–436, S. 2–3, URL: <https://www.hrg-digital.de/HRG.eigentum>, Letzter Zugriff: 17.03.2021.
- Pekka Hämmäläinen/Samuel Truett, On borderlands, in: *The Journal of American History*, Vol. 98, (2011:2), S. 338–361.
- Eli F. Heckscher, *An Economic History of Sweden*, Harvard 1954.
- Vesa-Pekka Herva/Risto Nurmi/James Symonds, Engaging with money in a northern periphery of early modern Europe, in: *Journal of Social Archaeology* 12 (2012:3), S. 1–13.
- Andre Holenstein, ›Gute Policey‹ und lokale Gesellschaft im Staat des Ancien Regime. Das Fallbeispiel der Markgrafschaft Baden(-Durlach), 2 Bände, Pfendorf 2003.

- André Holenstein, Empowering Interactions: Looking at State-Building from Below, in: Wim Blockmans/André Holenstein/Jon Mathieu, Empowering Interactions. Political Cultures and the Emergence of the State in Europe, 1300–1900, Farnham 2009, S. 1–31.
- Johan Holm, Konstruktionen av en stormakt: Kungamak, skattebönder och statsbildning, 1595–1640, Stockholm 2007.
- Åke Holmbäck, Om lappskattelandsinstitutet, Stockholm 1922.
- Steinar Imsen (Hg.), Taxes, tributes and tributary lands in the making of the Scandinavian kingdoms in the Middle Ages, Trondheim 2011.
- Leon Jespersen, Dänisch-schwedische Rivalität und das Scheitern der nordischen Zusammenarbeit, in: Horst Wernicke/Hans-Joachim Hacker, Der Westfälische Frieden von 1648 – Wende in der Geschichte des Ostseeraumes, Hamburg 2001, S. 47–63.
- Petri Karonen/Marko Hakanen, Personal Agency at the Swedish Age of Greatness 1560–1720, Helsinki 2017.
- Petri Karonen/Marko Hakanen, Personal Agency and State Building in Sweden (1560–1720), in: Karonen/Hakanen, *Personal Agency*, S. 13–46.
- Kimmo Katajala, Maps, Borders and State-building, in: Marko Lamberg, Marko Hakanen, Janne Haikari (Hg.), Physical and Cultural Space in Pre-industrial Europe. Methodological Approaches to Spatiality, Lund 2011, S. 58–93.
- Helmut Georg Koenigsberger, Monarchies and Parliaments in Early Modern Europe. *Dominium Regale* or *Dominium Politicum et Regale*, in: *Theory and Society* 5 (1978:2), S. 191–217.
- Kaisa Korpijaakko-Labba, Om samernas rättsliga ställning i Sverige-Finland. En rättshistorisk utredning av markanvändningsförhållanden och -rättigheter i Västerbottens lappmark före mitten av 1700-talet, Helsinki 1994.
- Mia Korpiola, Legal Diversity – or the Relative Lack of it – in Early Modern Sweden. In: Thomas Ertl/Gijs Kruijtzter (Hg.), *Law Addressing Diversity. Premodern Europe and India in Comparison (13th–18th Centuries)*, Berlin/Boston 2017, S. 142–166.
- Rytva Kylli, Borderlands for the Benefit of the Empire. Alcohol, the Fur Trade and the Native People of the North, in: Karl Alenius/Matti Enbuske (Hg.), *Barents and The Baltic Sea Region. Contacts, Influences and Social Change*, Oulu 2017, S. 195–209.
- Mirkka Lappalainen, Loyal Servants of the King and the Crown (1620–1680): Stewards and Governors in Sweden before the Age of Absolutism, in: Karonen/Hakanen, *Personal Agency*, S. 113–142.

- Gabriela Bjarne Larsson, Laga fång för medeltidens kvinnor och män: Skriftbruk, jordmarknader och monetarisering i Finnveden och Jämtland 1300–1500, Stockholm 2010.
- Göran Larsson, Den onde nabo. Maktskiftet i östersjöområdet ur dansk perspektiv, in: Kerstin Abukhanfusa (Hg.), *Mare Nostrum. Om Westfaliska Freden och Östersjön som ett svenkst maktcentrum*, Stockholm 1999, S. 139–153.
- Jens Lerbom, För Gud och kung, släkt och vänner. Folkliga föreställningar om svenskhet under tidigt 1600-tal, in: *Historisk Tidskrift* 133/2 (2013), S. 174–196.
- Thomas Lindkvist, Taxation systems in medieval Sweden, in: Imsen (Hg.), *Taxes, tributes and tributary lands*, S. 265–277.
- Daniel Lindmark/Olle Sundström (Hg.), *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna. En vetenskaplig antologi*, 2 Bände, Uppsala 2016.
- Lennart Lundmark, Uppbörd, utarmning, utveckling. De samiska fångstsamhällets övergång till rennomadism i Lule lappmark, Umeå 1982.
- Lennart Lundmark, »Lappen är ombytlig, ostadig och obekvämt ...» Svenska statens samepolitik i rasismens tidevarv, Umeå 2002.
- Lennart Lundmark, Samernas skatteländ i Norr- och Västerbotten under 300 år, Stockholm 2006.
- Lennart Lundmark, Reindeer pastoralism in Sweden 1550–1950, in: *Rangifer* 27 (2007:3), S. 9–16.
- Lennart Lundmark, Formlös förvaltning och flyktiga rättigheter, in: Lennart Lundmark/Lars Rumar (Hg.), *Mark och rätt i Sameland*, Stockholm 2008, S. 107–145.
- Olli Matikainen, Judges, Law-readers and Malpractice (1560–1680), in: Haikari/Karonen, *Personal Agency*, S. 143–161.
- Gregor Mattson, Nation-State Science: Lappology and Sweden's Ethnoracial Purity, in: *Comparative Studies in Society and History* 56 (2014:2), S. 330–350.
- Ernest J. Moyné, *Raising the Wind. The Legend of Lapland and Finland Wizards in Literature*, Newark 1981.
- Magdalena Naum, The Pursuit of Metals and the Ideology of Improvement in Early Modern Sápmi, Sweden, in: *Journal of Social History* 51 (2018:4), S. 784–807.
- Sven A. Nilsson, *De stora krigens tid: om Sverige som militärstat och bondesamhälle*, Uppsala 1990.

- Johan Nordlander, Några konungens fogdar I 1500-talet, Stockholm 1933.
- Johan Nordlander, Johan Graan. Landshövding i Västerbotten 1653–1679. Stockholm 1938.
- Gudrun Norstedt, Lapps kattelanden på Geddas karta. Umeå lappmark från 1671 till 1900-talets början, Umeå 2011.
- Sven Ingemar Olofsson, Övre Norrlands historia under Carl IX och Gustaf II Adolf, in: Gunnar Westin (Hg.), Övre Norrlands historia. Del II, Tiden 1600–1721, S. 1–320.
- Sven Ingemar Olofsson, Samhälle och ekonomi i övre Norrland under Stormaktstiden, in: Gunnar Westin (Hg.), Övre Norrlands historia. Del III, Tiden 1638–1772, S. 1–247.
- Steffen Patzold, Das Lehnswesen, München 2012.
- Nils Johan Päiviö, Från skattemannarätt till nyttjanderätt. En rättshistorisk studie av utvecklingen av samernas rättigheter från slutet 1500-talet till 1886 års renbeteslag, Uppsala 2011.
- Heikki Pihjalämäki, Legalism before the Legality Principle? Royal Statutes and Early Modern Swedish Criminal Law, in: Georges Martyn, Anthony Musson, Heikki Pihjalämäki (Hg.), From the Judge's Arbitrium to the Legality Principle. Legislation as a Source of Law in Criminal Trials, Berlin 2013, S. 169–189.
- Heikki Pihjalämäki, Conquest and the Law in Swedish Livonia (ca. 1630–1710). A Case of Legal Pluralism in Early Modern Europe, Leiden/Boston 2017.
- Matthias Pohl, Informationsgewinnung und Entscheidung. Entscheidungspraktiken und Entscheidungskultur der englischen Regierung um 1700, in: Bredecke, *Praktiken*, S. 667–677.
- Mary Louise Pratt, Imperial Eyes. Travel Writing and Transculturation, New York 1992.
- Gunnar Prawitz, Samernas skattefjäll: Samernas domstolsinlaga den 22 september 1967, Band 3, Stockholm 1967.
- Andreas Reckwitz, Grundelemente einer Theorie sozialer Praktiken. Eine sozialtheoretische Perspektive, in: Zeitschrift für Soziologie 32/5 (2003), S. 282–301.
- Susan Reynolds, Fiefs and Vassals. The Medieval Evidence Reinterpreted, Oxford 1994.
- Matthias Rogg, »Ei oder Henne?« Anmerkungen zum Verhältnis von Militär, Staat und Gesellschaft im frühneuzeitlichen Europa, in: Irene Schneider (Hg.), Militär und Staatlichkeit. Beiträge des Kolloquiums am 29. und 30.04.2002, Halle 2003, S. 1–24, S. 12–13.

- Jerker Rosén, Art. »Frälse«, in: Kulturhistorisk Leksikon for nordisk middelalder. Bd. 4. Kopenhagen 1959. Sp. 670–693.
- Werner Rösener, Art. »Grundherrschaft«, in: Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte, Band II, Spalte 581–589, S. 1–5, URL: <https://www.hrg-digital.de/HRG.eigentum>, Letzter Zugriff: 17.03.2021.
- Joachim Rückert, Rechtsbegriff und Rechtsbegriffe – germanisch, römisch, kirchlich, heutig?, in: Gerhard Dilcher/Eva-Marie Distler (Hg.), *Leges – Gentes – Regna. Zur Rolle von germanischen Rechtsgewohnheiten und lateinischer Schrifttradition bei der Ausbildung der frühmittelalterlichen Rechtskultur*, S. 569–602.
- Håkan Rydving, *Tracing Sami traditions: In search of the indigenous religion among the Western Sami during the 17th and 18th centuries*, Oslo 2010.
- Inken Schmidt-Voges, *De antiqua claritate et clara antiquitate Gothorum. Gotizismus als Identitätsmodell im frühneuzeitlichen Schweden*, Kiel 2003.
- Ralf Seinecke, *Rechtspluralismus als Kampf für das Recht – historisch, theoretisch, normativ*, in: Josef Estermann (Hg.), *Der Kampf ums Recht. Akteure und Interessen im Blick der interdisziplinären Rechtsforschung*, S. 121–136.
- Thomas Simon, »Gute Policey«. Ordnungsleitbilder und Zielvorstellungen politischen Handelns in der Frühen Neuzeit, Frankfurt 2004.
- Erik Solem, *Lappiske rettsstudier*, Oslo 1933.
- Sverker Sörlin, *Framtidslandet. Debatten om Norrland och naturresurserna under det industriella genombrottet (Kungliga Skytteanska Samfundets handlingar, 33)*, Stockholm 1988.
- Åke Stille, *Övre Norrlands administrativa historia från upprättandet av Västerbottens län till freden i Nystad*, in: Gunnar Westin (Hg.), *Övre Norrlands historia. Del II, Tiden 1600–1721*, S. 321–372.
- Ditlev Tamm/Jens Christian Johansen/Hans Eyvind Næss/Kenneth Johansson, *The Law and the Judicial System*, in: Eva Österberg/Sølvi Sogner (Hg.), *People Meet the Law. Control and conflict-handling in the courts. The Nordic countries in the post-Reformation and pre-industrial period*, Oslo 2000, S. 27–56.
- Kari Tarkiainen »Vår gamle Arffiende Ryssen«. *Synen på Ryssland i Sverige 1595–1621 och andra studier kring den svenska Rysslandsbilden från tidigare stormaktstid*, Uppsala 1976.
- Erik Thomson, *Beyond the Military State: Sweden's Great Power Period in Recent Historiography*, in: *History Compass* 9:4 (2011), S. 269–283.

- Charles Tilly, *Coercion, Capital and European States. AD 990–1992*, Malden/Oxford 1992.
- Troy Storfjell, »After Postcolonialism? Re-Reading the Sámi Colonial Archive«, Paper at the Annual Conference of the Society for the Advancement of Scandinavian Study, (Chicago) April 2011.
- Stephan Wendehorst, Altes Reich, »Alte Reiche« und der imperial turn in der Geschichtswissenschaft, in: Stephan Wendehorst (Hg.), *Die Anatomie frühneuzeitlicher Imperien. Herrschaftsmanagement jenseits von Staat und Nation: Institutionen, Personal und Techniken*, S. 17–59.
- Mats Widgren (Hg.), *Äganderätten i lantbrukets historia*, Borås 1995.
- Mats Widgren, Individuellt eller kollektivt ägande i bondesamhällen?, in: Ders., *Äganderätten*, S. 5–16.
- Gunnar Wirsell, *Om kronans jordeböcker*, Lund 1968.
- Timo Ylimaunu, Borderlands as spaces: Creating third spaces and fractured landscapes in medieval Northern Finland, in: *Journal of Social Archaeology*, Vol. 14 (2014:2), S. 244–267.
- Maria Ågren, Att ha brukat sedan forna tider. Argument for rätt till egendom i 1600-talets Sverige, in: Widgren, *Äganderätten*, S. 109–129.
- Maria Ågren, Att hävda sin rätt. Synen på jordägandet i 1600-talets Sverige, speglad i institutet urminnes hävd, Stockholm 1997.

